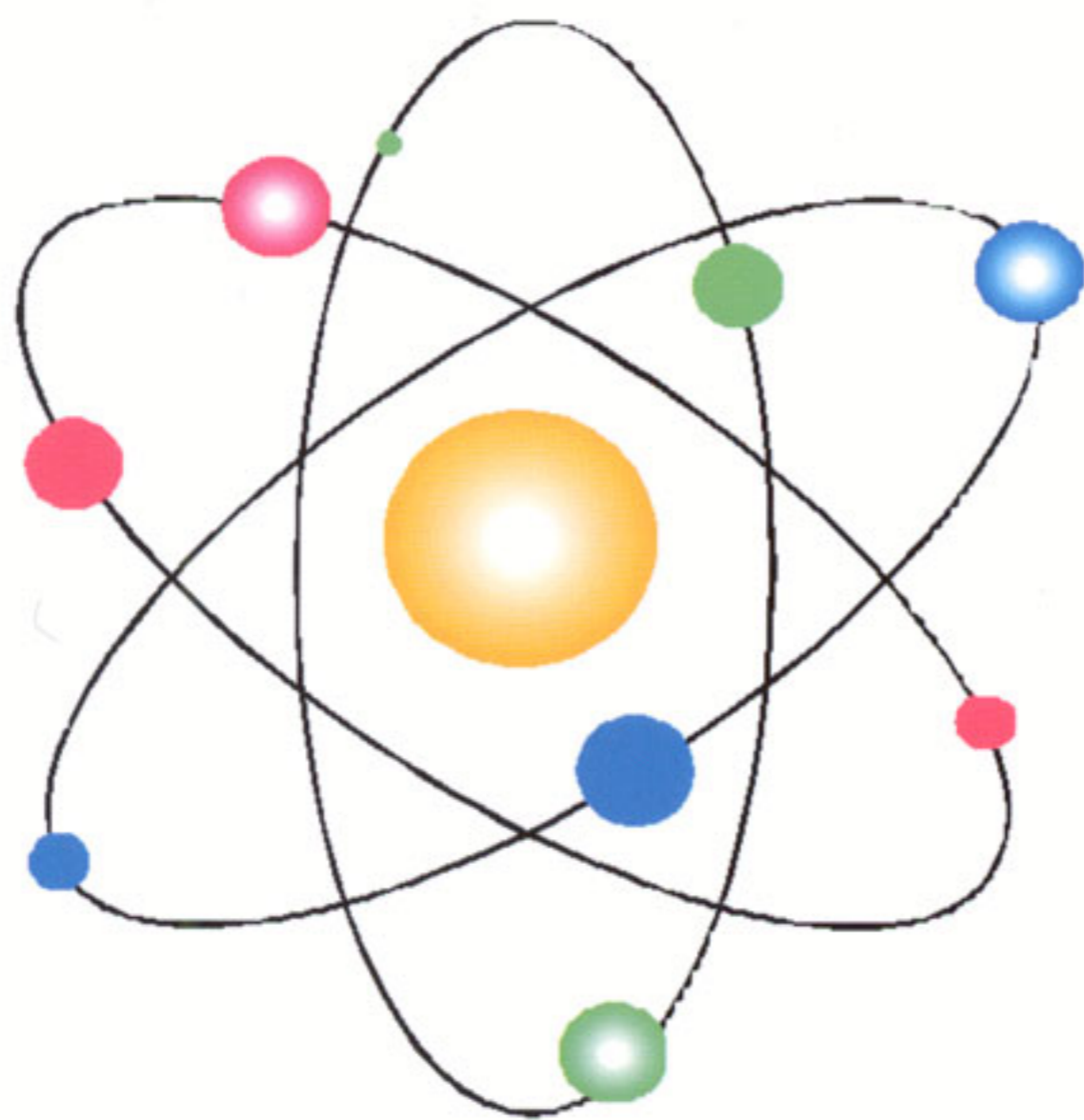

INHABILITET

En praktisk veileder til bruk i landbruksavdelingen

Utgitt av Landbruksdepartementet
oktober 1996

M-0666 B

INNLEDNING

DEL 1: INHABILITETSREGLENE

1. KORT OVERSIKT

- 1.1. FORVALTNINGSLOVEN KAP. II
- 1.2. KOMMUNELOVEN § 40 NR. 3
2. NÆRMERE OM VILKÅRENE FOR INHABILITET I FVL. § 6
 - 2.1. INHABILITET ETTER § 6 FØRSTE LEDD
 - 2.2. INHABILITET ETTER § 6 ANNET LEDD
 - 2.3. INHABILITET ETTER § 6 TREDJE LEDD - AVLEDET INHABILITET
3. AVGJØRELSE AV HABILITETSSPØRSMÅLET - FVL. § 8
OG OPPNEVNELSE AV STEDFORTREDER - FVL. § 9

DEL 2: KORT OM VIRKNINGENE AV AT INHABILITET FORELÅ VED SAKSBEHANDLINGEN

1. UGYLDIGHET
2. DET OFFENTLIGES ERSTATNINGSANSVAR
3. REAKSJONER OVERFOR DEN ENKELTE TJENESTEMANN

DEL 3: KONKRETE PROBLEMSTILLINGER INNENFOR LANDBRUKSFORVALTNINGEN

1. FYLKESMANNSEMBETET M/FYLKESLANDBRUKSSTYRET
 - 1.1. FYLKESLANDBRUKSSTYRET
 - 1.2. AREALPLANSAKER OG FYLKESMANNENS MEKLINGSFUNKSJON
2. KOMMUNEFORVALTNINGEN
 - 2.1. ADMINISTRASJONEN
 - 2.2. FORHOLDET MELLOM DE POLITISKE ORGANER OG ADMINISTRASJON
 - 2.3. PROBLEMER I SMÅ KOMMUNER
3. ANSATTE I LANDBRUKSFORVALTNINGEN OG PRIVATE RÅDGIVERFUNKSJONER
 - 3.1. DISTRIKTSVETERINÆRORDNINGEN
 - 3.2. SAKKYNDIG I RETTSSAKER
 - 3.3. RÅDGIVER/FULLMEKTIG I LANDBRUKSSAKER - TAKST-SPØRSMÅL O.L.
4. BISTILLINGER I SELSKAPER, VERV I RÅD OG UTVALG

INNLEDNING

I 1988 ga Landbruksdepartementet ut en veiledning om forvaltningslovens habilitetsregler med sikte på departementet og dets underliggende organer. Siden den tid har det skjedd endringer i organiseringen av landbruksforvaltningen. Departementet har derfor funnet tiden inne til å lage en ny veiledning. Heftet er ment å være en veiledning for ansatte i landbruksetaten på fylkes- og departementsnivå, og er således ingen instruks.

Bakgrunnen for reglene om inhabilitet i forvaltningen er bl.a. å hindre at tjenestemenn kan komme i en situasjon hvor han eller hun tar hensyn ved avgjørelsen som det ikke er adgang til. Videre er det viktig at almenheten har tillit til de avgjørelser som forvaltningen treffer, og reglene om inhabilitet er med på å forhindre mistanker om at det er tatt utenforliggende hensyn i saken. Det er også på det rene at habilitetsbestemmelsene i noen grad medvirker til å beskytte den enkelte tjenestemann ved at han slipper å behandle saker hvor han vil kunne bli utsatt for eller føle press fra slektninger osv.

Reglene om inhabilitet finner vi i **forvaltningsloven, (lov av 10. februar 1967)** kapittel II og i **kommuneloven (lov av 25. september 1992 nr. 107) § 40 nr. 3.** Både forvaltningslovens (fvl.) og kommunelovens regler er behandlet i denne veiledning, men hovedvekten er lagt på reglene i forvaltningsloven.

Denne veiledningen er delt i tre: Del 1 redegjør for lovreglene om når inhabilitet foreligger. Del 2 beskriver virkningene av inhabilitet, og del 3 tar opp konkrete problemstillinger som en kan møte innenfor arbeidet i landbruksforvaltningen.

Dersom noen av leserne skulle ha kommentarer til heftet eller ha ytterligere problemstillinger som kan ha generell interesse, ber en om at det tas kontakt med Landbruksdepartementet slik at dette kommer med i senere utgaver. Vi håper heftet vil være nyttig lesing!!

DEL 1: INHABILITETSREGLENE

HVA ER INHABILITET?

En tjenestemann er inhabil dersom han har slik tilknytning til en sak eller til noen av sakens parter at dette er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet. Resultatet av en slik tilknytning er at han ikke skal delta ved behandling av saken.

1. KORT OVERSIKT

Vilkårene for når en tjenestemann er inhabil går frem av forvaltningsloven § 6 og kommuneloven § 40 nr. 3, som er gjengitt i sin helhet bak i heftet. I dette kapitlet er det gitt en kort oversikt over disse bestemmelsene samt de andre reglene om inhabilitet i fvl. kap. II.

1.1. Forvaltningsloven kap. II

Oversikt over lovbestemmelsene

Hovedreglene for når en person er inhabil¹ fremgår av loven § 6 første og annet ledd. I første ledd er det angitt konkrete vilkår for når en tjenestemann er inhabil. Typisk er at han er inhabil dersom han selv eller noen som står ham nær (ektefelle, barn, søsken, svoger m.v.) er **part i saken**. Det samme gjelder dersom andre som tjenestemannen ut fra en normalbetragtning vil identifisere seg med er part i saken, f. eks. en han er fullmektig eller verge for, et selskap han har en ledende stilling i o.l.

Bestemmelsens annet ledd er skjønnsmessig utformet for å fange opp de tilfellene som ikke faller inn under første ledd, og som ikke lar seg beskrive i klare situasjoner. Hovedvilkåret er at det foreligger omstendigheter som er **egnet til å svekke tilliten** til ens upartiskhet. Det er imidlertid bare **særegne omstendigheter** som fører til inhabilitet.

I tredje ledd omhandles den situasjon at ens overordnede er inhabil. I slike tilfeller kan ikke den underordnede treffe avgjørelser i saken. Den overordnedes inhabilitet "forplanter" seg til saksbehandleren. Dette kalles ofte **avledet inhabilitet**.

¹ Ordet habil brukes til å betegne den som ikke er inhabil eller ugild, imidlertid er dette ordet flertydig, ved at det også betegner at noen er flink/dyktig til noe. For øvrig bruker en ikke ordet gild om noen som ikke er ugild.

Fjerde ledd gjør visse unntak fra inhabilitetsreglene ved strengt regelbundne avgjørelser.

I § 7 er det gitt bestemmelser om at en inhabil tjenestemann likevel kan behandle eller treffe foreløpige avgjørelser for å forhindre vesentlig ulempe/skade som ellers ville oppstått.

Det er gitt regler om fremgangsmåten ved avgjørelsen av habilitetsspørsmålet i § 8. I § 9 er det bestemmelser om oppnevning av stedfortreder. Videre er det i § 10 gitt regler om hvilke personer som er omfattet av habilitetsbestemmelsene.

Virkeområdet til habilitetsreglene

Forvaltningsloven gjelder i utgangspunktet **forvaltningsorganer**, jf. fvl. § 1. Habilitetsreglene gjelder dermed også for **selvstendige rettssubjekter** slik som f.eks. Statsskog SF og Statens Kornforretning, i de tilfeller hvor disse virksomhetene treffer enkeltvedtak eller utferdiger forskrift.

I henhold til fvl. § 6 gjelder habilitetsbestemmelsene for **offentlige tjenestemenn**. Begrepet er nærmere definert i fvl. § 2, og innebærer at de som er ansatt i statens og kommunens tjeneste er å betrakte som sådanne. Imidlertid er kretsen av personer som er omfattet av kravene til habilitet utvidet i § 10, ved at kapitlet om habilitet også er gjort gjeldende for andre som utfører tjenester eller arbeid for forvaltningsorgan, jf. foregående avsnitt. Bestemmelsen omfatter bl.a. valgte og oppnevnte representanter, ombud og offentlig oppnevnte sakkyndige.

Forvaltningslovens regler om habilitet gjelder for **alle typer avgjørelser**. Reglene gjelder ikke bare når forvaltningen treffer vedtak (enkeltvedtak og forskrifter) innenfor sitt "offentligrettslige myndighetsområde", men også der det tas stilling til spørsmål eller saker som ligger utenfor dette, f.eks. ved avtaleinngåelser. Et eksempel er inngåelse av avtale om innkjøp av kontorutstyr e.l. Dersom det vurderes å inngå innkjøpsavtale med noen en saksbehandler har en slik tilknytning til som framgår av § 6 første eller annet ledd, er vedkommende inhabil til å forberede og treffe en slik avgjørelse. I prinsippet er det antatt at også når forvaltningen unnlater å gjøre noe er dette en avgjørelse i forvaltningslovens forstand. Dette gjelder f.eks. der landbruksmyndighetene lar være å rapportere et mislighold av bo- og driveplikten. Reglene om habilitet må derfor overholdes også i slike tilfeller, selv om brudd på habilitetsreglene i disse situasjonene vil være vanskelige å oppdage for utenforstående.

Kravet til habilitet gjelder i utgangspunktet alle saker. Av reglene om habilitet fremgår det imidlertid at de ikke får anvendelse dersom det er åpenbart at vedkommende tjenestemanns tilknytning til saken eller partene ikke vil kunne påvirke hans standpunkt i saken, og at verken offentlige eller private interesser tilsier at han ikke tar del i saksbehandlingen. Det er således gitt en viss åpning for at en tjenestemann i noen tilfeller kan behandle og avgjøre en sak selv om vilkårene for inhabilitet strengt tatt foreligger. Dette er **saker som ikke innebærer noen form for skjønn**. Slik Landbruksdepartementet ser det, kan

denne regelen normalt ikke nyttes innenfor de ordinære sakene som landbruksforvaltningen behandler. Dersom det imidlertid skulle være saker hvor dette kan være aktuelt, bør inhabilitetsspørsmålet forelegges for eller drøftes med overordnet myndighet.

Både det å **forberede** en avgjørelse og det å **treffe en avgjørelse** omfattes i utgangspunktet av habilitetsbestemmelsene. Dette innebærer at den som er inhabil verken kan utføre saksbehandlingsoppgaver eller selv ta avgjørelse i saken. Dette er likevel ikke til hinder for at en inhabil tjenestemann kan utføre arbeid av kontorteknisk karakter. I de tilfeller det foreligger avledet inhabilitet, er det bare det å treffe selve avgjørelsen som rammes av lovbestemmelsen. I disse tilfellene kan altså den underordnede tilrettelegge for avgjørelsen og foreta saksbehandlingen.

OPPSUMMERING:

Habilitetsreglene gjelder for offentlige tjenestemenn som gjør tjeneste i et forvaltningsorgan. I utgangspunktet omfattes alle typer saker av reglene. Både det å forberede og treffe en avgjørelse i en sak omfattes av reglene i fvl. § 6 første og annet ledd. I de tilfeller hvor det foreligger avledet inhabilitet etter tredje ledd, er en tjenestemann bare inhabil ved selve avgjørelsen.

1.2. KommuneLOVEN § 40 nr. 3

Det følger av kommuneLOVEN § 40 nr. 3 at habilitetsreglene i fvl. kap. II også gjelder de folkevalgte. Det er imidlertid også gitt visse særregler. Det er særlig bestemmelsens bokstav b) som kan være aktuell i enkelte landbrukssaker. Den innebærer at dersom en kommunalt **ansatt** også er **medlem av et folkevalgt organ** i kommunen (kommunestyret eller formannskapet), kan vedkommende ikke være med på behandlingen av en sak som han selv har vært med på å forberede eller på annen måte tilrettelagt grunnlaget for. Etter bestemmelsens bokstav c) er dessuten ansatte eller folkevalgte som var med på å tilrettelegge eller treffe et vedtak som er påklaget, inhabile ved klageinstansens behandling av saken.

2. NÆRMERE OM VILKARENE FOR INHABILITET I FVL. § 6

Etter lovens bestemmelse er det i hovedsak to typer forhold som medfører at en tjenestemann kan bli inhabil; for det første at han selv eller noen han har nær personlig tilknytning til er part i saken eller på annen måte vil bli direkte berørt av sakens utfall - "**direkte inhabilitet**" (§ 6 første og annet ledd), og for det annet at tjenestemannens overordnede er inhabil etter bestemmelsens første eller annet ledd - såkalt "**avledet inhabilitet**" (§ 6 tredje ledd).

Lovens § 6 første ledd regner opp en del tilfeller hvor en tjenestemann alltid blir å regne som inhabil, mens annet ledd er mer generelt utformet. Etter sistnevnte bestemmelse kan en tjenestemann måtte anses som inhabil etter en konkret og skjønnsmessig vurdering ut fra om det foreligger særegne omstendigheter som gir grunn til å frykte at han ikke vil kunne behandle saken upartisk. I noen tilfeller vil det etter første ledd være usikkert om vedkommende er inhabil, men i slike tilfeller må det vurderes om vedkommende er inhabil etter annet ledd.

Utgangspunktet er at dersom vedkommendes tilknytning er fjernere enn det som fremgår av første ledd a) til e), vil han normalt heller ikke være inhabil etter annet ledd.

2.1. Inhabilitet etter § 6 første ledd

HUSK:

Dersom en offentlig tjenestemann befinner seg i en slik situasjon som er beskrevet i fvl. § 6 første ledd bokstav a - e, er vedkommende alltid inhabil. Tjenestemannen verken kan eller skal forberede eller treffe avgjørelse i den aktuelle saken.

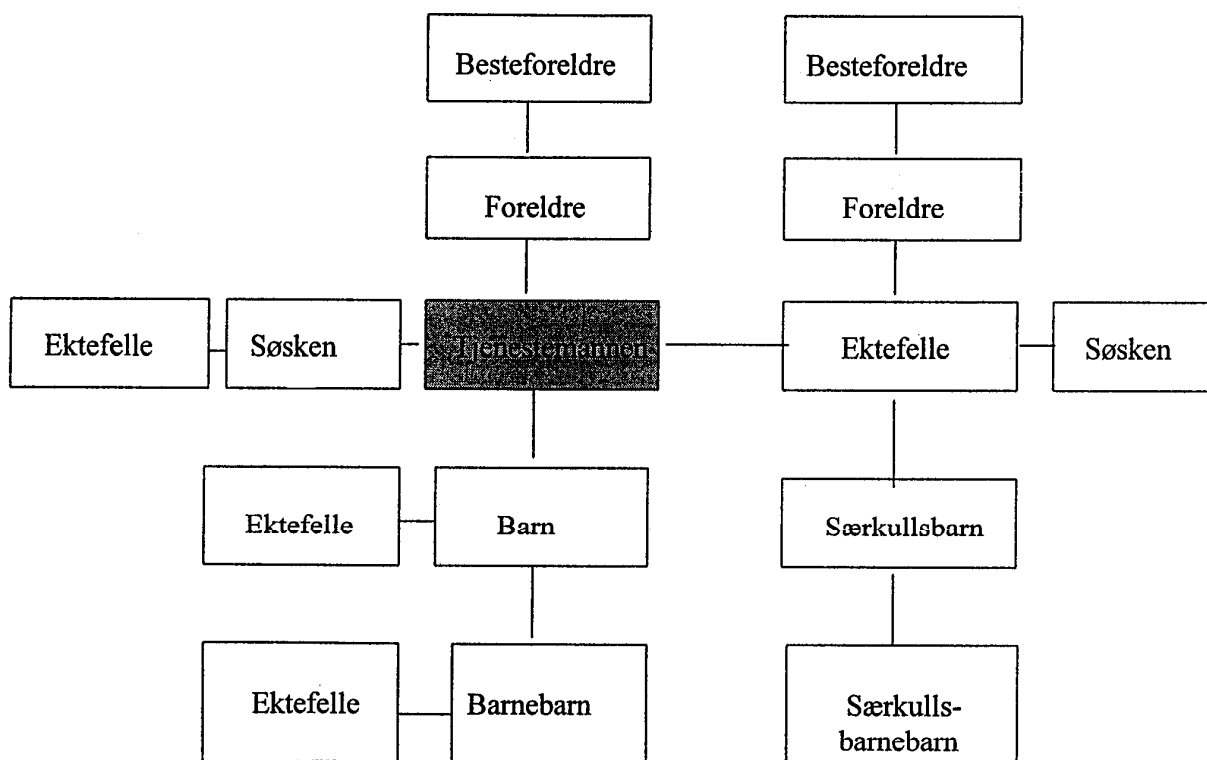
Etter bokstav a) er vedkommende inhabil når han selv er **part i saken**. Begrepet part er definert i loven som en person som en avgjørelse er rettet mot eller som saken ellers direkte gjelder. Dette innebærer f.eks. at en tjenestemann ansatt i kommunen ikke kan behandle egne søknader om produksjonstillegg. Videre kan heller ikke et medlem av fylkeslandbruksstyret delta i behandlingen av egen søknad om fradeling av tomt fra sin eiendom.

Videre følger det av bestemmelsens bokstav b) at **nært slektskap** med en part medfører inhabilitet. De slektskapsforhold som er omfattet av bestemmelsen er barn, barnebarn, oldebarn osv., foreldre, besteforeldre, oldeforeldre osv. og søsken. Når det gjelder harn, så er det ikke gjort forskjell på adoptivbarn og biologiske barn. Videre er det på det rene at halvsøsken omfattes av bestemmelsen.

I tillegg til ordinært slektskap, medfører også en tjenestemanns **svogerskap** med en part inhabilitet. Svogerskap foreligger når det er et slektskap og et ekteskap som binder tjenestemannen og parten sammen. Svogerskap kan tenkes i en rekke varianter. De viktigste er hvor parten er barn/foreldre av tjenestemannens ektefelle

eller parten er søsken av tjenestemannens ektefelle eller parten er gift med tjenestemannens barn. Mange bruker begrepet "svoger" også om tilknytningsforholdet mellom to personer som er gift med et søskenpar. Dette er ikke svogerskap etter denne bestemmelsen, og en slik situasjon må derfor vurderes etter annet ledd. Regelen omfatter heller ikke "svogerskap" bygd på forlovelse eller samboerskap. Også disse må vurderes ut fra den skjønsmessige bestemmelsen i annet ledd. Se skjema nedenfor for hvilke slektskap og svogerskapsforhold som medfører inhabilitet etter første ledd.

Det følger videre av bokstav c) i bestemmelsen at hvor **ektefelle eller forlovede** er part vil dette selvsagt medføre automatisk inhabilitet for tjenestemannen. I tillegg vil han være inhabil til å behandle saker hvor forhenværende ektefelle er part i saken. Dette gjelder ikke for forhenværende forlovede, men inhabilitet kan i disse tilfellene følge av § 6 annet ledd.

Etter bokstav d) er utgangspunktet at en nåværende eller forhenværende **verge eller fullmektig** er inhabil. Med fullmektig menes en person som representerer en part utad. For at inhabilitet skal oppstå er det imidlertid et vilkår at fullmektigen representerer parten i den aktuelle saken. Dette gjelder ikke for vergen.

Av bestemmelsens første ledd bokstav e) går det frem at en tjenestemann er inhabil dersom han har en **ledende stilling** eller er **medlem av styret/** bedriftsforsamlingen i selskap, forening, sparebank eller en stiftelse. Det er vervet i disse organene som i seg selv er inhabilitetsgrunn. Dette medfører at vedkommende er inhabil til å behandle saken i forvaltningsorganet selv om han ikke har deltatt i styrebehandlingen av den aktuelle saken i selskapet. Videre

følger det at han ikke er automatisk inhabil dersom vedkommende tidligere har innehatt et slikt verv, men hvor dette nå er avsluttet. Andre tilknytninger til slike sammenslutninger må vurderes ut fra § 6 annet ledd, f.eks. hvor vedkommende har en eierandel eller aksjepost i det selskapet som er part.

Bestemmelsen gjelder for selskaper som ikke helt ut eies av det offentlige, foreninger, sparebanker og stiftelser.²

2.2. Inhabilitet etter § 6 annet ledd

HUSK:

En tjenestemann er inhabil når det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet. Tjenestemannen skal i slike tilfeller verken tilrettelegge for eller treffe avgjørelse i saken.

Selv om en tjenestemann ikke har tilknytning til parten eller saken som medfører automatisk inhabilitet etter første ledd, kan vedkommende være inhabil etter den skjønnsmessige regelen i annet ledd. Det avgjørende etter denne bestemmelsen er om det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke publikums/offentlighetens tillit til vedkommende saksbehandlers upartiskhet.

Når en tar stilling til om det foreligger forhold som fører til inhabilitet etter paragrafens annet ledd, må en foreta en konkret skjønnsmessig vurdering av forholdet. I loven er det presisert at tilknytningen må være **særegen**. I dette ligger det at det ikke kan være helt vanlige forhold som medfører inhabilitet. Det må altså foreligge noe mer enn at parten er en bekjent eller at en person er fra samme kommune som saksbehandleren. Dette forholdet må videre være **egnet til å svekke tilliten** til vedkommendes upartiskhet. Dette innebærer at selv om en saksbehandler kan behandle saken uten at forholdet vil virke på resultatet av saken, er han likevel inhabil dersom forholdet er egnet til å svekke tilliten til forvaltningen. Når det gjelder vurderingen av egnetheten, må avgjørelsen baseres på ytre objektive kjennetegn, ikke den enkeltes sinnelag, karakterstyrke o.l.

Ved vurderingen skal det legges vekt på om resultatet i saken kan innebære en fordel for vedkommende eller noen som står ham nær. Videre skal det vektlegges at en part har påstått at det foreligger inhabilitet.

² For selskapet er det uten betydning hvilken selskapsform dette har; det kan være aksjeselskap, ansvarlige selskap, kommandittselskap, borettslag mv. Forretningsbanker hører med til denne kategorien.

Med foreninger menes i denne sammenheng ideelle organisasjoner av humanitær, religiøs karakter, men også idrettsforeninger samt foreninger av mer yrkesmessig karakter er omfattet. Med forening av yrkesmessig karakter menes f.eks. en yrkesorganisasjon (fagorg. eller arbeidsgiverorg.) eller et skogeierlag eller avløserlag.

Tilknytningen mellom vedkommende tjenestemann og parten eller saken kan være av **samme karakter som** de som medfører automatisk inhabilitet etter **første ledd**. Det mest nærliggende eksempel i denne sammenheng er **samboerskap**. Videre vil nær kontakt mellom slektninger som faller utenfor de absolutte inhabilitetsreglene kunne medføre inhabilitet etter bestemmelsen. Et annet eksempel som ofte kan være aktuelt, er hvor vedkommende tjenestemann har et uvanlig godt forhold til sin nevø/niese eller søskenbarn som er part i saken. Når forholdet er av samme art (f.eks. slektskap), men ikke faller inn under de tilfellene som medfører automatisk inhabilitet etter første ledd, må det foreligge konkrete omstendigheter i tillegg for at dette skal medføre inhabilitet etter annet ledd.

Nært vennskap eller reelt uvennskap kan også danne grunnlag for inhabilitet etter bestemmelsen. Imidlertid kreves det noe mer enn uenighet i en sak eller vanlig vennskap mellom arbeidskollegaer for at dette skal medføre inhabilitet. Ved avveiningen må en for arbeidskollegaer se hen til hvor nært og omfattende samarbeidet mellom disse er, samt at en til en viss grad må kunne se hen til om avgjørelsen er skjønnspreget eller kurant. Dersom en direkte overordnet er part, følger det av tredje ledd at den underordnede ikke kan avgjøre saken.

Dersom tjenestemannen har **engasjert seg** ut over det som er normalt i saken, kan dette medføre inhabilitet etter bestemmelsen. Det forhold at tjenestemannen har oppfylt sin veiledningsplikt etter forvaltningsloven, er selvfølgelig ikke nok til at han blir inhabil. Det finnes imidlertid flere eksempler på uholdbar praksis, f.eks. at jordbruksfaglige tjenestemenn i kommunen har fremmet søknad om produksjonstillegg på vegne av andre eller påklaget avgjørelse om produksjonstillegg - i noen tilfeller sogar uten at bruker kjenner til at det er blitt klaget. En slik praksis medfører at vedkommende tjenestemann vil bli inhabil ved behandlingen av saken. I tillegg vil dette kunne medføre at saksbehandlingen vil bli uvanlig rotete. Se også nedenfor om det å påta seg oppgaver som sakkyndig.

Hvis tjenestemannen har en **spesiell interesse i sakens utfall**, på tross av at han ikke er part, kan dette medføre inhabilitet. Etter loven skal det i disse tilfellene bl.a. legges vekt på om avgjørelsen i saken kan føre til særlig fordel, tap eller ulempe for vedkommende selv eller noen som han har nær personlig tilknytning til. Dette er likevel ikke til hinder for at tjenestemenn kan ha politisk engasjement og likevel behandle saker som har politiske sider. Poenget er at han ikke må ha en særegen eller spesiell tilknytning til saken. Dersom en ansatt i vegvesentet er medlem av fylkeslandbruksstyret, må han likevel kunne være med å avgjøre om statens forkjøpsrett skal nyttes med sikte på å bruke eiendommen i et samferdselsjordskifte eller lignende.

2.3. Inhabilitet etter § 6 tredje ledd - avledet inhabilitet

HUSK:

Avgjørelse i en sak kan ikke treffes av en tjenestemann dersom hans overordnede er inhabil. Den underordnede kan likevel forberede saken på vanlig måte.

Dersom en overordnet tjenestemann er inhabil, følger det av tredje ledd at en direkte underordnet tjenestemann ikke kan treffe avgjørelse i saken. Med "**direkte underordnet tjenestemann**" forstås en som er faglig eller administrativt underordnet en som sitter høyere opp i systemet. Dette gjelder alle som er ansatt i staten eller kommunen enten det er kontorpersonell, saksbehandlere eller personer i ledende stillinger. Bakgrunnen for bestemmelsen er det avhengighetsforhold som eksisterer mellom underordnet og overordnede, og den mulighet som ligger i at den underordnede tjenestemannen kan bli påvirket av sin overordnedes syn i den aktuelle saken. Bestemmelsen forutsetter at organet er ordnet hierarkisk, med tjenestemenn i bestemte "kommandolinjer".

Dersom man er inhabil etter denne bestemmelsen, innebærer det bare at vedkommende tjenestemann ikke kan avgjøre saken. Vedkommende **kan likevel tilrettelegge grunnlaget** for avgjørelsen. I praksis vil det bety at han kan forberede saken, samt lage forslag til innstilling for den eller de som oppnevnes som stedfortredere. Imidlertid kan vedkommende også være inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for avgjørelsen etter § 6 annet ledd, dersom det foreligger et nært og personlig forhold mellom tjenestemannen og den overordnede.

Regelen om avledet inhabilitet gjelder bare for ansatte i **samme organ**, slik at en ikke kan bli inhabil dersom den inhabile tjenestemannen befinner seg i et overordnet organ. Dette innebærer at fylkesmannens landbruksavdeling kan behandle og avgjøre en sak hvor f.eks. en tjenestemann i Landbruksdepartementet er part.

I fylket vil en inhabil fylkesmann medføre at alle de underordnede er inhabile til å avgjøre den aktuelle saken. Dersom landbruksdirektøren er inhabil, vil saken kunne forberedes av etaten og vedtak treffes av fylkesmannen. Hvor noen av medlemmene eller lederen i fylkeslandbruksstyret er inhabil, vil dette ikke medføre inhabilitet for de andre medlemmene etter denne regelen fordi det ikke er noe over/underordningsforhold i kollegiale organer.

3. AVGJØRELSE AV HABILITETSSPØRSMÅLET - FVL. § 8 OG OPPNEVNELSE AV STEDFORTREDER - FVL. § 9

Etter forvaltningsloven er det den enkelte **tjenestemann selv** som skal vurdere og **avgjøre** om han eller hun er inhabil. Det er således verken ens overordnede eller andre som har ansvaret for å passe på at forvaltningens tjenestemenn ikke er inhabile i de saker de behandler. Avgjørelsen skal tas så snart som mulig etter at en sak er kommet inn.

Dersom tjenestemannen finner grunn til det, f.eks. hvor avgjørelsen byr på tvil, skal avgjørelsen overlates til den overordnede. Avgjørelsen skal også overlates til den overordnede dersom en part krever det, og det kan gjøres uten vesentlig tidsspille. Den enkelte tjenestemann er i tillegg undergitt instruksjonsmyndighet, slik at den overordnede kan beslutte at den underordnede er inhabil eller habil på tross av tjenestemannens egen oppfatning av saken.

I **kollegiale organer** som f.eks. landbruksnemnd, fylkeslandbruksstyret, fjellstyret, bygdeutviklingsstyret m.v., er det organet selv som avgjør habilitetsspørsmålet. Det enkelte medlem må imidlertid si fra om forhold som kan ha betydning for habilitetsspørsmålet. Det kan være mange grunner til at et nemndsmedlem kan være inhabil, og det er ikke grunn til å stille mindre strenge krav til et slikt medlem enn til en tjenestemann. Organet avgjør deretter spørsmålet uten at vedkommende deltar i behandlingen. Personen det gjelder skal fratre både under debatten og ved avgjørelsen. Dersom møtet holdes for lukkede dører, må han forlate lokalet så lenge saken behandles. Hvis det lar seg gjøre uten vesentlig tidsspille eller kostnad, bør stedfortreder innkalles når habilitetsspørsmålet skal avgjøres, jf. § 8 tredje ledd. I saker hvor det er så mange mulige inhabile at organet ikke blir vedtaksført på grunn av habilitetsspørsmålet, skal de mulige inhabile likevel være med å stemme over habilitetsspørsmålet.

Hvis et medlem er inhabil, må medlemmet som nevnt fratre når saken behandles. Dette gjelder selv om det er på det rene at han ville stemme likt uansett om han hadde interesse i saken eller ikke. Det samme gjelder selv om det er klart at hans stemme ikke er avgjørende for utfallet av saken. I sistnevnte tilfelle blir imidlertid ikke vedtaket ugyldig, se nedenfor under del 2.

Når en tjenestemann er inhabil skal det oppnevnes en **stedfortreder** dersom det er nødvendig (§ 9). Det er ikke nødvendig med en slik oppnevning dersom saken forberedes og avgjøres av en annen tjenestemann som ikke er inhabil. Regelen om oppnevning av stedfortreder har derfor størst betydning hvor det er en av etatslederne som er inhabil. I disse tilfellene må det oppnevnes en stedfortreder som f.eks. kan være en annen etatsleder som er overordnet eller sideordnet i forhold til vedkommende sjef, med mindre saken kan avgjøres av et overordnet organ etter annet ledd. Det organ som har ansatt den inhabile har også myndighet til å oppnevne stedfortreder. I kollegiale organer vil det bare være nødvendig å oppnevne stedfortreder dersom organet ikke er vedtaksført uten slik oppnevning.

HUSK:

1. Dersom det foreligger inhabilitet - fratre!

Dersom en tjenestemann ved behandlingen av en sak er inhabil, må vedkommende fratre og overlate den videre behandlingen av saken til en annen. Det å fratre er viktig bl.a. for at partene skal ha tillit til at den som har tatt avgjørelsen ikke har hatt personlige interesser i saken, og for at vedkommende skal kunne verne seg mot saker hvor han eller hun vil kunne bli utsatt for press e.l. En unngår dermed også forsinkelser ved en ny, omstendelig saksgang dersom en sak må tas opp på nytt på grunn av inhabilitet. Det er imidlertid klart at en person ikke skal fratre bare fordi det er ubehagelig å treffe en avgjørelse. Dette innebærer at dersom en tjenestemann er inhabil, så skal han fratre, men dersom en tjenestemann ikke er inhabil, skal han behandle saken. Er det sterk tvil, er det bedre å fratre en gang for mye, enn en gang for lite.

2. Det ligger ingen bebreidelse i det å være inhabil!

Med bakgrunn i at ordet habil/habilitet har et flertydig innhold, er det en del tjenestemenn som har inntrykk av at det ligger en vurdering av vedkommendes dyktighet og evne til å gjøre jobben sin i habilitetsvurderingen. I en del tilfeller er det også kommet til uttrykk en oppfatning om det at er noe tilnærmet kriminelt eller belastende ved det å bli erklært inhabil i en sak. Det er grunn til å presisere at det ikke ligger noen form for mistenkeliggjøring av en tjenestemann ved at vedkommende er inhabil i en sak, og derfor fratrer fra behandlingen av den. I reglene om habilitet ligger det en ren objektiv vurdering av tilknytningen mellom en tjenestemann og part eller sak, hvor det som utgangspunkt ikke foretas noen subjektiv vurdering av den aktuelle tjenestemannen.

3. Avgjørelsen av inhabilitetsspørsmålet kan ikke påklages.

Bakgrunnen er at denne avgjørelsen ikke er et enkeltvedtak slik dette er definert i forvaltningsloven, og klagereglene gjelder bare for enkeltvedtak. Spørsmålet om inhabilitet kan imidlertid nyttes som grunnlag for klage over vedtaket i selve forvaltningssaken. Fordi det ikke dreier seg om enkeltvedtak, kan det heller ikke kreves at avgjørelsen skal begrunnes etter forvaltningslovens regler.

4. Avgjør habilitetsspørsmålet selv!

I utgangspunktet er det du selv som tjenestemann som skal avgjøre om du er inhabil eller ikke. I et kollegialt organ er det organet som treffer avgjørelsen.

DEL 2: KORT OM VIRKNINGENE AV AT INHABILITET FORELÅ VED SAKSBEHANDLINGEN

1. Ugyldighet

Dersom det konstateres i etterhånd at en tjenestemann som er inhabil har vært med å behandle eller treffe avgjørelse i en sak, er dette en feil som kan føre til at vedtaket er ugyldig. For at vedtaket skal være ugyldig må det imidlertid sannsynliggjøres at **feilen kan ha virket bestemmende på sakens utfall**. Regler om dette finnes i **forvaltningsloven § 41**. Selv om tjenestemannen var inhabil, er vedtaket/avgjørelsen likevel gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold. For å kjenne et vedtak ugyldig, trengs ikke noen overvekt av sannsynlighet for at feilen har virket inn på resultatet. Det er nok at det er en ikke helt fjerntliggende mulighet for det.

At en saksbehandler er inhabil, er en feil som lett kan tenkes å ha virket inn på resultatet. Det kan tas som et utgangspunkt at jo mer skjønnspreget avgjørelsen er, jo mindre skal det til før inhabilitet fører til ugyldighet. Jo nærmere tilknytning til partene eller jo sterkere egeninteresse i saken den inhabile har hatt, desto større grunn er det til å anta at inhabiliteten kan ha virket inn på avgjørelsen.

2. Det offentliges erstatningsansvar

Det offentlige kan bli erstatningsansvarlig for økonomisk tap de berørte er blitt påført som følge av brudd på inhabilitetsreglene. Erstatningsansvar vil bare bli aktuelt dersom vedtaket er ugyldig. Det er en nødvendig forutsetning at den som krever erstatning har lidt et økonomisk tap som følge av saksbehandlingsfeilen, dvs. at det foreligger årsakssammenheng mellom feilen og tapet.

3. Reaksjoner overfor den enkelte tjenestemann

Både folkevalgte, oppnevnte utvalgsmedlemmer og ansatte tjenestemenn kan komme i straffeansvar og erstatningsansvar dersom de utviser klanderverdige forhold eller forsømmer sine plikter.

En tjenestemann som overtrer reglene om inhabilitet kan også ilegges ordensstraff etter tjenestemannsloven § 14.

DEL 3: KONKRETE PROBLEMSTILLINGER INNENFOR LANDBRUKSFORVALTNINGEN

I denne delen skal ulike habilitetsspørsmål som kan oppstå i landbruksforvaltningen behandles. En vil på den måten konkretisere og illustrere hvordan forvaltningslovens regler om habilitet kommer til anvendelse på vårt fagområde.

1. Fylkesmannsembetet m/fylkeslandbruksstyret

Blant fylkesmannens og fylkeslandbruksstyrets oppgaver er bl.a. - på vegne av staten - å bidra til oppfyllelse av formålet med jordloven gjennom kjøp av landbrukseieendommer på frivillig basis eller gjennom bruk av forkjøpsretten. Dette kan reise visse habilitetsspørsmål. Også i forholdet mellom landbruksavdelingen og miljøvernavdelingen hos fylkesmannen samt forholdet mellom administrasjonen og fylkeslandbruksstyret kan det oppstå situasjoner der habilitetsspørsmål kan bli aktuelle.

1.1. Fylkeslandbruksstyret

Fylkeslandbruksstyret er et kollegialt organ. Styrets leder er ikke overordnet de øvrige medlemmene, slik at en eventuell inhabilitet hos lederen ikke medfører at de øvrige medlemmene blir inhabile.

Styret kan i noen saker anses å ha en partslignende status. Dette vil gjelde hvor staten enten har nyttet sin forkjøpsrett eller på annen måte **har ervervet eiendom til bruk i rasjonaliseringsøyemed**, se jordlovens formål (§ 1). Det må imidlertid presiseres at fylkeslandbruksstyret opptrer på vegne av staten, og således ikke er part. Styret vil derfor ikke være inhabilt til å behandle denne type saker. Også dersom en odelsberettiget går til **løsningssak** mot staten, kan fylkeslandbruksstyret behandle og avgjøre sak om odelsfrigjøring av eiendommen etter odelsloven § 31.

For fylkeslandbruksstyret som forvaltningsorgan gjelder ingen habilitetsregler. Reglene i forvaltningsloven retter seg kun mot personene i organet.

En saksbehandler som er inhabil skal selvsagt ikke behandle saken selv om det er fylkeslandbruksstyret som skal treffe avgjørelsen. Derimot kan saksbehandler foreberede saken for fylkeslandbruksstyret dersom det er hans overordnede som er inhabil.

1.2. Arealplansaker og fylkesmannens meklingsfunksjon

Etter planbestemmelsene i plan- og bygningsloven har fylkesmannen viktige samordningsoppgaver i forhold til den regionale statsforvaltningen. I forhold til kommuneplaner og reguleringsplaner har fylkesmannen en viktig rolle som løser

av arealkonflikter mellom kommune og statsetat som har nedlagt innsigelse mot planen. I de tilfellene hvor fylkesmannens landbruksavdeling eller fylkeslandbruksstyret gjør innsigelse for å ivareta landbruksinteresser kan det oppstå uheldige situasjoner med hensyn til habilitet. Dette gjelder særlig dersom innsigelsene er i konflikt med de interessene som miljøvernavdelingen hos fylkesmannen er satt til å ivareta, og dersom fylkesmannen selv eller hans stab engasjerer seg i sakens realitet tidlig i prosessen før det er igangsatt mekling. Det bør derfor unngås at fylkesmannen og hans stab blir koblet inn i saken på et for tidlig tidspunkt, med den følge at hans objektivitet og upartiskhet kan trekkes i tvil ved meklingen.

2. Kommuneforvaltningen

Landbruksforvaltningen på kommunenivå hører nå under kommunen. Det vil si at landbrukskontoret (dersom kommunen har et slikt kontor) og kommunen er samme forvaltningsorgan. Kommunene har fått en viktig rolle i landbruksaker - etter jordlov, konsesjonslov, skogbrukslov samt etter reglene om produksjonstillegg m.v. - og har et selvstendig ansvar for behandling av landbruksaker. Det er derfor nødvendig å se litt på de spesielle situasjonene som kan oppstå på dette nivå med hensyn til habilitet. En bør også i noen grad være oppmerksom på at det i kommuneloven er særregler om habilitet. Disse er nevnt tidligere i heftet og bestemmelsen er gjengitt i sin helhet bak i heftet. Reglene gjelder i hovedsak tilfeller hvor en person både er ansatt i kommunen og er medlem av et folkevalgt organ. Hvor f.eks. jordbrukssjefen har forberedt en delingssak som skal behandles av et av de folkevalgte organene i kommunen, kan jordbrukssjefen etter bestemmelsen i kommuneloven ikke delta i behandlingen av den saken dersom han er innvalgt i disse organene. Etter kommuneloven § 40 nr. 3 annet ledd kan heller ikke en underordnet tilrettelegge for klageinstansens behandling av en sak der den overordnede er inhabil.

Bakgrunnen for at situasjonene i kommunene behandles særskilt i dette heftet selv om landbrukskontorene i kommunene ikke er underlagt Landbruksdepartementet, er at inhabilitet på kommuneplan kan bli anført som ugyldighetsgrunn senere. Det er derfor nødvendig å kjenne litt til systemet og de særskilte habilitetsreglene i kommuneloven for å kunne ta stilling til en eventuell ugyldighetspåstand i klageomgangen.

2.1. Administrasjonen

I hovedtrekk gjelder de samme regler som for fylkesmannen, jf. foregående kapittel. Det er imidlertid gjennom undersøkelser avdekket at saksbehandlere i kommunen i noen tilfeller behandler egne, nære slektningers eller overordnedes søknader om f. eks. produksjonstillegg eller søknad om avløser. Dette er i strid med habilitetsreglene i forvaltningsloven. Dersom saken gjelder egen eller slektningers søknader, skal saksbehandlingen overlates til andre i etaten. En søknad fremmet av en overordnet må avgjøres enten av en som er overordnet denne, et kollegialt organ eller overlates til sakbehandlere i en annen kommune.

Et eksempel er at dersom jordbrukssjefen søker om produksjonstillegg, kan avgjørelsen forberedes på vanlig måte, men vedtak må treffes av en som er overordnet ham. Dersom rådmannen søker om produksjonstillegg kan fremdeles saken forberedes på vanlig måte, men da må avgjørelse treffes i en annen kommune eller overlates til et kollegialt organ i kommunen.

En ikke uvanlig problemstilling er at kommunens landbrukskyndige person blir bedt om å holde takst på en landbrukseiendom når eiendommen skal overdras til nære slektninger. Imidlertid skjer det ikke sjelden at eiendommen senere blir solgt til en person som må ha konsesjon. Den landbrukskyndige blir da tvunget til å ta standpunkt til sin egen takst, og det oppstår habilitetsproblemer. Det bør derfor etableres ordninger som innebærer at ansatte ved landbrukskontorene unngår å taksere landbrukseiendommer i eget distrikt.

Etter skogbruksloven § 35 skal skogoppsynsmyndigheten for kommuneskogene tilligge fylkeslandbruksstyret og departementet. I og med at landbruksforvaltningen på kommunenivå ikke lenger er statlig, kan ikke denne myndigheten uten videre lenger delegeres til skogbrukssjefen i kommunen. Det er viktig å være klar over dette da en nå ser en utvikling hvor oppgavene som skogbrukssjef og skogbestyrer for kommunens skoger blir tillagt samme person.

2.2. Forholdet mellom de politiske organer og administrasjon

Bestemmelsen om avledet inhabilitet gjelder ikke i forholdet mellom politiske organer og administrasjonen. Lederen av det politiske organet er ikke overordnet administrasjonen for organet. Dette innebærer at rådmannen vil være habil, selv om ordføreren er inhabil.

Kommunens tjenestemenn er heller ikke direkte underordnet ordføreren. Det oppstår dermed ikke inhabilitet i administrasjonen etter bestemmelsen i tredje ledd selv om ordføreren er part i en sak. Dersom kommunestyret skal fatte vedtaket, kan også det gjøres som normalt, men ordføreren selv må da selvsagt fratre.

2.3. Problemer i små kommuner

Ikke sjelden blir de landbrukskyndige i en kommune bedt om å hjelpe til med taksering, være private rådgivere o.l. En del slike arbeidsoppgaver er ofte en del av stillingen, men det kan i slike tilfeller fort oppstå problemer med habiliteten. I noen kommuner er det få saksbehandlere og vanskelig å overlate saksbehandlingen til en som ikke er inhabil. I slike tilfeller er det mulig å samarbeide med nabokommunen slik at saken kan behandles der, eller avgjørelsen kan overlates til et politisk organ som jo ikke er underordnet administrasjonen. Dersom etatsjefen i landbrukssektoren er inhabil, skal det skaffes stedfortreder for ham. Saken skal ikke overføres til fylkeslandbrukskontoret annet enn i helt spesielle tilfeller. Bakgrunnen er at inhabiliteten ikke skal forrykke den ordinære saksbehandlingen mer enn nødvendig.

En annen situasjon er det når kommunen etter delegasjonsbestemmelsene til konsesjonslov, jordlov eller odelslov i § 1-1 sier at kommunen som sådan ikke kan fatte vedtak i saker der kommunen er eier eller overdrager av en eiendom,

eller har annen tilknytning til den. I slike tilfeller skal saken oversendes til klageorganet.

EN LITEN OPPSUMMERING:

Det følger av det som er behandlet ovenfor at dersom en saksbehandler er inhabil, rammer dette bare saksbehandleren eller hans underordnede, og ikke organet som sådan. Derfor kan en annen ansatt i etaten som er sideordnet eller overordnet i forhold til den inhabile saksbehandleren overta saken. Det kan imidlertid foreligge et så nært personlig forhold at det foreligger inhabilitet etter annet ledd. Enkelte kommuner er så små at det vil kunne forekomme tilfeller der alle på et kontor er inhabile. I så fall skal saken overlates til et kollegialt organ eller til en annen kommune.

3. Ansatte i landbruksforvaltningen og private rådgiverfunksjoner

3.1. Distriktsveterinærordningen

En distriktsveterinær i kombinert stilling har i praksis en dobbel funksjon: Vedkommende er statlig ansatt med nærmere bestemte offentlige oppgaver, samtidig som vedkommende er privatpraktiserende veterinær. Ved utførelse av offentlig oppgaver er distriktsveterinæren underlagt forvaltningsloven.

En distriktsveterinær som samtidig utfører privat konkurransepraksis kan når han utfører oppgaver som offentlig forvaltningsorgan, komme i situasjoner hvor det kan reises tvil om habiliteten, f.eks. ved pålegg av restriksjoner overfor en klient han er redd for å miste til en konkurrerende veterinær. Dersom en distriktsveterinær har hatt befattning med en sak både som privatpraktiserende veterinær og som offentlig tjenestemann vil det klart foreligge omstendigheter som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet. Han er imidlertid ikke inhabil bare ved stillingskombinasjonen, men det skal ikke mye til i tillegg til stillingskombinasjonen før inhabilitet inntreffer. Interesse i saken vil i prinsippet kunne være tilstrekkelig for å konstatere inhabilitet i slike tilfeller.

Distriktsveterinæren avgjør selv om han er inhabil. Dersom så er tilfellet, må en annen forberede og avgjøre saken. I en del tilfeller vil det være naturlig å overlate saken til distriktsveterinæren i nabodistriktet.

3.2. Sakkyndig i rettssaker

En tjenestemann må ta i betraktning at selv om han uttaler seg som privatperson/sakkyndig, kan sterkt partiske uttalelser gjøre at folk mister tilliten til hans upartiskhet slik at det kan oppstå innhabilitet etter fvl. § 6 annet ledd i senere forvaltningsaker. I de saker hvor ansatte opptrer som sakkyndige bør de av hensyn til sin ordinære stilling være varsomme i de forklaringer som gis slik at det ikke senere kan reises spørsmål om tilliten til etatens tjenester (jf. § 6 annet ledd).

I tillegg til habilitetsvurderinger kan det oppstå problemer i forhold til lojalitetsplikten. Dette er imidlertid et annet problem, og går derfor ikke nærmere inn på her.

3.3. Rådgiver/fullmektig i landbrukssaker - takst-spørsmål o.l.

Generelt må det kunne sies at en skal være forsiktig med å gi rådgivning dersom dette senere vil kunne føre til inhabilitet. Dette gjelder særlig i saker hvor det vil bli et etterfølgende vedtak, men det kan også tenkes andre tilfeller. Selvfølgelig må en tjenestemann oppfylle sin veiledningsplikt etter forvaltningsloven § 11, og også kunne yte service utover dette. Det må f.eks. antas at en tjenestemann normalt ikke blir inhabil til å behandle en sak fordi om han har gitt parten en viss bistand ved utforming av søknad m.v. Er det tale om mer omfattende faglig hjelp til en av flere motstridende parter, skal det derimot neppe mye til før vedkommende blir ansett som inhabil etter et helhetsvurdering ut fra § 6 annet ledd. Eksempler på områder hvor det må opereres med forsiktighet, er bl.a. takst-spørsmål, tilrådinger om nydyrking o.l.

Etter fvl. § 12 annet ledd siste punktum er det uttrykkelig slått fast at tjenestemann tilsatt ved forvaltningsorgan innenfor det forvaltningsområde som saken hører under, ikke kan gå så langt i å hjelpe en part at han opptrer som fullmektig. At han i slik tilfeller blir inhabil er uttrykkelig slått fast i fvl. § 6 første ledd bokstav d).

4. Bistillinger i selskaper, verv i råd og utvalg

Det må foretas en konkret vurdering knyttet opp til en bestemt sak for å avgjøre om en tjenestemann som innehar en bistilling i et selskap eller har verv i et styre, råd eller utvalg, er inhabil i sin offentlige stilling.

Råd og offentlige kollegiale organer har i noen tilfeller medlemmer som skal representere visse nærings- eller yrkesgrupper. Selv om vedkommende er oppnevnt eller foreslått av en organisasjon, er han ikke dermed inhabil til å behandle saker hvor organisasjonen har interesser. Det kan imidlertid foreligge slike spesielle forhold at vedkommende er inhabil. Det kan f.eks. være at vedkommende har en spesiell sterk tilknytning eller står i et konkurranseforhold.

Når det gjelder avgjørelser vedrørende en større og ubestemt krets av personer er det klare utgangspunktet at tilknytning til denne gruppen ikke uten videre gjør vedkommende tjenestemann inhabil. F.eks. vil det forhold at en tjenestemann er gårdbruker ikke gjøre vedkommende inhabil til å være medlem av statens forhandlingsutvalg under jordbruksforhandlingene. Skal en tjenestemann være inhabil etter annet ledd, må det foreligge andre forhold i tillegg til gruppetilknytningen. Men selv da skal det en del til.

Situasjonen vil bli en annen dersom noen få, klart bestemte personer søker om bygdeutviklingsmidler. At saksbehandleren eier gård ved siden av arbeidet er selvsagt ikke nok til at det foreligger inhabilitet. Derimot vil det fort kunne oppstå

inhabilitet dersom saksbehandlere er med i interessefellesskapet, selv om vedkommende ikke sitter i styret.

En tjenestemann som tidligere har hatt en ledende stilling eller verv i et selskap som søker f.eks om konsesjon, kan være inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for eller treffe avgjørelse i saken. Spørsmålet om inhabilitet må vurderes ut i fra § 6 annet ledd. Har tjenestemannen tidligere hatt en så sentral stilling i selskapet at dette er et «særegent forhold»? Dette må avgjøres konkret i hvert enkelt tilfelle på bakgrunn av de foreliggende omstendigheter.

Lønnsregulativet i staten har også bestemmelser som berører dette området. Det heter i lønnsregulativets sentrale bestemmelser punkt 1.1.4. at arbeidstakere ikke må inneha biverv som kan sinke eller hemme det ordinære arbeidet med mindre særskilt pålegg eller tillatelse foreligger. Dette er tolket bl.a. som at en arbeidstaker ikke kan inneha biverv e.l. som innebærer at vedkommende kan bli inhabil ved behandling av sine saker i mer enn sporadiske tilfeller, eller at han vil komme i lojalitetskonflikt i forhold til sin offentlige stilling.

Forvaltningsloven § 6

En offentlig tjenestemann er ugild til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse eller til å treffe avgjørelse i en forvaltningssak

- a) når han selv er part i saken;
- b) når han er i slekt eller svogerskap med en part i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinje så nær som søsken;
- c) når han er eller har vært gift med eller er forlovet med eller er fosterfar, fostermor eller forsterbarn til en part;
- d) når han er verge eller fullmektig for en part i saken eller har vært verge eller fullmektig for en part etter at saken begynte;
- e) når han leder eller har ledende stilling i, eller er medlem av styret eller bedriftsforsamling for, et selskap som er part i saken og ikke helt ut eies av stat eller kommune, eller en forening, sparebank eller stiftelse som er part i saken.

Likeså er han ugild når andre særegne forhold foreligger som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet; blant annet skal legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham selv eller noen som han har nær personlig tilknytning til. Det skal også legges vekt på om ugildhetsinnsigelse er reist av en part.

Er den overordnede tjenestemann ugild, kan avgjørelse i saken heller ikke treffes av en direkte underordnet tjenestemann i samme forvaltningsorgan.

Ugildhetsreglene får ikke anvendelse dersom det er åpenbart at tjenstemannens tilknytning til saken eller partene ikke vil kunne påvirke hans standpunkt og verken offentlige eller private interesser tilsier at han viker sete.

Rekkevidden av annet og fjerde ledd kan fastlegges nærmere ved forskrift som gis av Kongen.

Kommuneloven § 40 nr. 3

Om inhabilitet gjelder reglene i forvaltningsloven kap.II, med følgende særregler:

- a. Inhabilitet inntreffer ikke ved valg til offentlig tillitsverv eller ved fastsettning av godtgjøring o.l. for slike verv.
- b. Kommunalt og fylkeskommunalt ansatte som i denne egenskap har medvirket ved tilretteleggelsen av grunnlaget for en avgjørelse, eller ved tidligere avgjørelse i samme sak, skal alltid anses som inhabile når saken behandles i folkevalgt organ.
- c. Ved behandling av klager etter forvaltningsloven § 28 andre ledd er ansatte eller folkevalgte som var med på å treffe det påklagede vedtak, eller som medvirket ved tilretteleggelsen av grunnlaget for dette, inhabile ved klageinstansen behandling av saken og ved tilretteleggelsen av saken i klageinstansen.

Er en overordnet ansatt inhabil i en sak, kan direkte underordnet ansatt ikke delta ved klageinstansens behandling av saken, eller ved tilretteleggelsen av saken for klageinstansen.